

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ, ΩΣ ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΑΡΕΤΗ

Δημήτρης Κ. Μπάκας

Το διαλέγεσθαι συνιστά, καθομολογία, την ύπατη πνευματική ανακάλυψη της Ελληνικής Αρχαιότητας! Συνιστά τη **θεμελιακή αρχή του Σύμπαντος**. Είναι η Αρχή της σύστασης του Κόσμου μας και ταυτόχρονα **νόμος Πνεύματος**, που καθρεφτίζει τη δομή του.

Στη Φύση συναντώνται όλα τα ενάντια: το «πλήρες» και το «κενό», η **κίνηση** και η **ακινησία**, το **φως** και το **σκοτάδι** κλπ. Τα πάντα αναζητούνται και έλκονται αμοιβαία για να σμίξουν! Και πάλι όταν σμίξουν τείνουν να διαχωριστούν και να συγκρουστούν! Ένας δυναμικός διχασμός που τείνει στη **συνέλευση** και όταν τη φτάσει την εγκαταλείπει.

Με αυτό τον πρωτότυπο ρυθμό συνεχίζεται η **δημιουργική «διαμάχη» των πάντων**. Αυτή η διαμάχη συνιστά και τη δομή του ανθρώπινου πνεύματος, ως **ολιστική εικόνα**. Όταν ανιχνεύουμε την επιφάνεια ενός ζητήματος ή όταν προσπαθούμε να εισχωρήσουμε στο βάθος του συζητώντας με τον εαυτό μας και αναλύοντας ένα προς ένα τα ευρήματά μας, τότε φτάνουμε σε μία ερμηνεία! Όχι σπάνια την αποσύρουμε για να την αντικαταστήσουμε με μία άλλη πιθανότερη, πληρέστερη, ισχυρότερη.

Σε κοινή αναζήτηση με έναν άλλο ερευνητή, που έχει τα ίδια με εμάς ενδιαφέροντα και επιμονή να φτάσει στην άκρη του θέματος, ο διάλογος μαζί του είναι **ανεκτίμητος**. Τότε φωτίζεται περισσότερο ο δρόμος της έρευνας και επισημαίνονται οι δυσχέρειες. Έτσι οδηγούμαστε ταχύτερα και ασφαλέστερα **σε ικανοποιητική λύση**, στην οποία μόνοι μας θα φτάναμε πολύ αργά ή δεν θα **φτάναμε ποτέ!**

Με αυτόν τον τρόπο **μεθοδεύεται στις επιστήμες η προσπέλαση της αλήθειας**. Για ένα άγνυπο και ανοικτό πνεύμα δεν υπάρχουν λύσεις ανέκκλητες και τελικές! Υπάρχουν μόνον προσωρινές διαπιστώσεις προς μία πορεία που προχωρεί όχι ίσα και ομαλά αλλά περίπλοκα και ανώμαλα! Με θέσεις και αντιθέσεις, με καταφάσεις και αρνήσεις, παραδοχές και απορρίψεις προς ένα ιδεατό **ιδανικό τέρμα που συνήθως απομακρύνεται όσο το πλησιάζουμε! Ουσιαστικά η αδιάκοπη αυτή κίνηση από το όμοιο προς το διαφορετικό και πάλι από το διαφορετικό προς το όμοιο συνιστά τη δημιουργική συνδυαστική διαδικασία του διαλόγου-αντιλόγου.**

Με τον αντίλογο ο νους προωθείται προς νέα ευρήματα ξεπερνώντας τα όσα εμπόδια αντιστέκονται. Έτσι διευρύνονται οι έννοιες για να συμπεριληφθούν και άλλα ουσιαστικά στοιχεία, τα οποία δεν θα είχαν συνεκτιμηθεί, ενώ **θα έπρεπε!**

Εξάλλου, ψυχολογικά τίποτα δεν ενεργεί πιο διεγερτικά και δεν τροφοδοτεί τη σκέψη όσο η **διαφωνία**. Όταν ο άλλος δεν προβάλλει διαλεκτικά αντίσταση στη γνώμη που διατυπώνουμε και εύκολα συμφωνεί μαζί μας **δεν κερδίζουμε επί της ουσίας**. Απεναντίας κατά κανόνα χάνουμε! Γιατί και αν ακόμα βρισκόμαστε στο σωστό δρόμο, προσανατολιζόμαστε μόνο στη γραμμή που έχουμε χαράξει και δεν παρατηρούμε σε ευρύ φάσμα. **Η αλήθεια, όμως, μπορεί να κρύβεται κάπου εκεί και εμείς ανύποπτοι δεν το προσμένουμε**. Όταν η αντίρρηση είναι θετική, ως προς τον στόχο, μάς κεντρίζει και δεν μας αφήνει να εφησυχάσουμε και μάς παρακινεί να συμπληρώσουμε ή να τροποποιήσουμε τις σκέψεις μας. Έτσι επιτυγχάνονται οι **ευτυχέστερες λύσεις!**

Κοντολογίς, οι ωφέλειες του **γνήσιου διαλόγου** είναι πολλαπλές και αναμφισβήτητες: Πλησιάζουμε εγγύτερα την **αληθινή πραγματικότητα**, διατηρείται ένα **γόνιμο και ευχάριστο κλίμα συζήτησης** και τελικά καταλήγουμε στην **πλέον λυσιτελή απόφαση**. Γι' αυτούς λόγους, και όχι μόνον, ο **γνήσιος διάλογος συνιστά κρίσιμη αξία για τις ανθρώπινες σχέσεις μας**. Είναι το οξυγόνο της κοινωνικής μας ζωής, από την οποία αναδύεται η **υγιής ηθική συλλογική συνείδηση**.

Από τα παραπάνω, λίαν συνοπτικά στοιχεία, συνάγεται ότι ένας διάλογος διεξάγεται πάντα σε ένα σημείο **υψηλής κρισιμότητας**. Κάθε **συνεννόηση είναι ανάδυση από ένα κρίσιμο σημείο συμπτώσεων!** Δεν αρκεί να μιλάμε την ίδια γλώσσα για να συνεννοηθούμε επάνω σε ένα θέμα, που απαιτεί σοβαρή αντιμετώπιση. Πρέπει μέσα στη γλώσσα να έχουμε παραδεχτεί και να μεταχειριζόμαστε σταθερά την ίδια συμβολική σημασία των λέξεων, οι οποίες να συντάσσονται λογικά σύμφωνα με τους ίδιους απαράβατους νόμους. Διαφορετικά **δεν καταλαβαίνει ο ένας τον άλλον και ματαιοπονούμε**.

Όταν συζητάμε θέματα, στα οποία υπεισέρχονται συναισθήματα, ορμές, βιώματα αλλά και ατομικά συμφέροντα, ιδεολογίες, εγγράμματα και πιστεύω είναι ως εάν να κινούμαστε επάνω σε ένα τεταμένο σκοινί! Ειδικά, όταν κυριαρχούν οι **δυσισμοί** και οι **απαράβατες «κόκκινες» γραμμές**, τότε οδηγούμαστε σε περιπτώσεις, όπου είναι **άχρηστος** και, πιθανότατα, **επιζήμιος κάθε διάλογος!**

Μία πρώτης βαθμίδας δυσάρεστη κατάσταση δημιουργείται, όταν εκείνος που συνδιαλεγόμαστε **δεν βρίσκεται στο ίδιο με εμάς πνευματικό επίπεδο**. Παρά την προσπάθειά του, που ίσως κάνει, να παρακολουθήσει το λογικό ζετύλιγμα σκέψεών μας για να εκτιμήσει το νόημα των επιχειρημάτων

μας, δεν κατορθώνει να συλλάβει και να εκτιμήσει σωστά το νόημα των επιχειρημάτων μας! Όχι πάντοτε από κακή πρόθεση αλλά από άγνοια. Τότε ο διάλογος είναι ανώφελος και εάν δεν έχουμε άλλους λόγους να συνεχίσουμε, το καλύτερο, ίσως, είναι **να τον σταματήσουμε με ευγένεια**.

Σε μια πιο δυσάρεστη περίπτωση, ύστερα από τους πρώτους διαζυφισμούς με τον αντιφρονούντα, ανακαλύπτουμε ότι, εξαιτίας της διαφορετικής αγωγής και τον ασύμπτωτων φραστικών μας έξεων, με τις ίδιες λέξεις ο καθένας μας εννοεί διαφορετικά τα πράγματα, και έτσι γεννιέται αναπότρεπτα η **αμοιβαία παρεξήγηση** των όσων λέμε. Προϋπόθεση του διαλόγου είναι η **κοινή γλώσσα συζήτησης**. Χωρίς αυτήν το κάθε πρόσωπο μονολογεί, αλλά δεν καταλαβαίνει άλλο. **Τότε φυσικά δεν υπάρχει τρόπος για συνεννόηση και είμαστε υποχρεωμένοι να διακόψουμε το γρηγορότερο τον διάλογο, διαφορετικά πιθανότατα θα πέσουμε σε πλήρη σύγχυση!**

Τέλος η πιο οδυνηρή περίπτωση αλλά και η πιο συνηθισμένη στην καθημερινή ζωή μας: Ο διάλογος αρρωσταίνει από αλλεπάλληλες παρεμβολές στοιχείων όχι απλώς ξένων, αλλά αυτόχρημα εχθρικών για την ομαλή λειτουργία της διάνοιας! Συνέπεια, **να χαθεί κάθε ίχνος γονιμότητας του διαλόγου!** Σύντομα η συζήτηση αρχίζει να περιστρέφεται χωρίς διέξοδο γύρω από το ίδιο σημείο, όπως ο τροχός που στριφογυρίζει στην ίδια θέση αλλά δεν προχωρεί. Έτσι ο διάλογος αποσυντίθεται σε επαναλαμβανόμενους μονολόγους που μετατρέπουν τη συζήτηση σε **ακατανόητη λογοκοπία**. Ουσιαστικά είναι μία **διαμάχη λογικής αυτοκαταστροφής!**

Τα νοσογόνα στοιχεία είναι: Προλήψεις και πάθη που τρέφονται από μίσση και συμφέροντα. Αγιάτρευτες κοινωνικές πληγές, όπως **πείσμα,μισαλλοδοξία και ο φανατισμός**. Τότε υπονομεύεται επικίνδυνα η **πνευματική υγεία** των ανθρώπων. Τούτο αποδεικνύεται από τις διενέξεις επάνω φλέγοντα θέματα της πολιτικής ή όταν θριαμβεύει **σοφιστεία και η υποκρισία**. Τότε έχουμε αυτό που αποκαλείται **κονταρομαχία**, που δυστυχώς δεν είναι μια θεαματική διαμάχη ιδεολογιών με ασύμπτωτες οπτικές γωνίες αλλά έχουν πάντα ως επωδό το **τυφλό μίσος!**

Στην περίπτωση αυτή ο Λόγος χάνει τον έλεγχο των πράξεών του! Δεν είναι σε θέση να κάνει λεπτές διακρίσεις. Ανεπιφύλακτα: άσπρο ή μαύρο « όποιος δεν είναι μαζί μας είναι εναντίον μας»! Φυσικά δεν μιλάμε πια για θετικό αποτέλεσμα διαλόγου. Τις εντυπώσεις κερδίζει, όχι ο ενάρετος, αλλά ο **επιτήδειος στο χειρισμό της σοφιστικής ρητορικής!** Σε τέτοιες ώρες η **στοιχειώδης φρόνηση** υπαγορεύει **άμεση διακοπή του διαλόγου και τη γρήγορη μετάβαση σε άλλα θέματα**.

Ο διάλογος συνιστά **υψηλή Τέχνη!** Αλλά και η **διακοπή του διαλόγου συνιστά Τέχνη!** Ο υγιής διάλογος συνιστά **αρετή**, γιατί **απαιτεί τεράστια πνευματική, διανοητική, συναισθηματική δύναμη**. Σε έναν ειλικρινή και υγιή διάλογο, που διεξάγεται με σκοπό να προσεγγισθούν όσο το δυνατόν καλύτερα το **αληθινό, το ωραίο και το αγαθό** η προσέγγιση λαμβάνει χώρα σε συνθήκες της κρίσιμης ευαίσθητης σύμπραξης. Γι' αυτό απαιτείται ουσιαστικά η **σύμπραξη** όλων των αρετών στον ιδανικό βαθμό: Η **φρόνηση** για να αποφύγουμε το πελώριο φάσμα του ψεύδους και της «αληθοφανούς» αλήθειας για να προσεγγίσουμε την **πραγματική αλήθεια**. Η **σωφροσύνη** για να γνωρίζουμε τα όριά μας και να σταθούμε σε αυτά. Η **ευψυχία (θάρρος)** για να αντέξουμε τις απρόοπτες απειλές που θα προκύψουν και η **δικαιοσύνη** για να υπερβούμε το **ατομικό συμφέρον** μας και να **συναισθανθούμε** τον συνομιλητή μας.

Προς τούτους είναι απαραίτητες και οι **ήπιες θεωρούμενες αρετές**, που παίζουν σοβαρότατο ρόλο στην πιο κρίσιμη φάση του διαλόγου: Η **ευγένεια, η ανοχή, ο σεβασμός της αξιοπρέπειας** του άλλου, η **κατανόηση, το χιούμορ, μεγαλοθυμία** και τόσες άλλες!

Μόνον, εάν ο διάλογος μπορέσει να διεξαχθεί σε συνθήκες **ανιδιοτελούς (Θεϊκής) αγάπης** τότε όλες οι διαφορές γεφυρώνονται πανεύκολα και έχουμε **τα άριστα αποτελέσματα**.

Συμπερασματικά: Ο υγιής ειλικρινής και παραγωγικός **διάλογος** είναι εφικτός μόνον μεταξύ **άριστα καλλιεργημένων Προσώπων**, με ευρύτατο **διανοητικό φάσμα**, με **συναισθηματική καλλιέργεια** βαθιά και ευρεία, αλλά πρώτιστα με **ηθική συγκρότηση, ως Άνθρωπος**. Όλα ετούτα προϋποθέτουν την εμπέδωση της **ανθρωπινότητας**.

Αδήριτη, λοιπόν, προκύπτει η ανάγκη: Παράλληλα με την απαραίτητη **εξειδικευμένη εκπαίδευση**, πάση θυσία να καλλιεργείται και η **Ολιστική Παιδεία**. Είναι απόλυτα συμβατή με την **εκπαίδευση** και προσέτι **συμβάλλει στην αλληλοκατανόηση** των επιστημών με τον ηθικό προσανατολισμό τους προς την **ανάπτυξη του Ανθρώπου ως Πρόσωπο**.

Δημήτρης Κ. Μπάκας
19 Μαρτίου 2021